

2 013-0429/0 5/09/96

**MINISTERE DE LA REGION DE
BRUXELLES-CAPITALE**

05-09-1996

ARRETE DU

GOUVERNEMENT DE LA REGION DE
BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT
COMME ENSEMBLE CERTAINES
PARTIES DE L'ANCIENNE
PHARMACIE DELACRE SISE
COUDENBERG 64-66 ET DE L'ANCIEN
LABORATOIRE D'ANALYSES SIS RUE
VILLA HERMOSA 10-12 A BRUXELLES.

Le Gouvernement de la Région de Bruxelles-
Capitale,

Vu l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la
conservation du patrimoine immobilier,
notamment les articles 22 et 23;

Vu l'arrêté du Gouvernement de la Région de
Bruxelles-Capitale du 22 septembre 1994
ouvrant la procédure de classement comme
ensemble des façades et toitures, l'intérieur
du rez-de-chaussée (pharmacie) et la cage
d'escalier de l'ancienne Pharmacie Delacre
sise Coudenberg 64-66 et des façades et
toitures de l'ancien laboratoire d'analyses sis
rue Villa Hermosa 10-12 à Bruxelles;

Vu l'avis favorable du collège des
bourgmestre et échevins de la la Ville de
Bruxelles émis le 9 décembre 1994;

Vu l'avis de la Commission royale des
monuments et des sites émis le 7 juin 1995;

**MINISTERIE VAN HET BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK GEWEST**

05-09-1996

BESLUIT VAN DE

BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE
REGERING TOT BESCHERMING ALS
GEHEEL BEPAALDE DELEN VAN DE
VOORMALIGE « PHARMACIE
DELACRE » GELEGEN KOUDENBERG,
64-66 EN VAN HET VOORMALIG
ONDERZOEKSLABORATORIUM
GELEGEN VILLA HERMOSA STRAAT,
10-12 TE BRUSSEL.

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Gelet op de ordonnantie van 4 maart 1993
inzake het behoud van het onroerende
erfgoed, inzonderheid op artikelen 22 en 23;

Gelet op het besluit van de Brusselse
Hoofdstedelijke Regering van 22 september
1994 houdende opening van de procedure tot
bescherming als geheel van de gevels en de
bedakingen, het interieur van het gelijkvloers
(apothek) en de traphal van de voormalige
« Pharmacie Delacre » gelegen Koudenberg,
64-66 en de gevels en de bedakingen van het
voormalig onderzoekslaboratorium gelegen
Villa Hermosastraat, 10-12 te Brussel;

Gelet op het gunstig advies van het College
van Burgemeester en Schepenen van de Stad
Brussel uitgebracht op 9 december 1994;

Gelet op het advies van de Koninklijke
Commissie voor Monumenten en
Landschappen uitgebracht op 7 juni 1995;

Considérant que les propriétaires ont transmis leurs observations les 9 et 22 mars 1995 et que celles-ci peuvent être résumées comme suit :

- les propriétaires du 64-66 Coudenberg ont entamé des travaux au 3ème étage et ont du démonter le balcon qui s'effritait et les châssis pourris,
- le propriétaire du 10-12 rue Villa Hermosa se réserve le droit de recours après avoir dressé le bilan positif et négatif de la décision et demande que la rue soit entretenue correctement;

Considérant que ces observations peuvent être rencontrées comme suit :

- les travaux entrepris au 3ème étage du 64-66 Coudenberg l'ont été avant notification de la décision du Gouvernement et ne peuvent donc faire l'objet d'un procès-verbal d'infraction, le service a demandé aux propriétaires d'introduire un dossier de demande d'autorisation de travaux pour la poursuite de ceux-ci,
- l'entretien de la voirie rue Villa Hermosa ne concerne pas le service des monuments et sites.

Sur la proposition du Ministre-Président chargé des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites,

ARRETE :

Article 1er - Sont classés comme ensemble, les façades et toitures, l'intérieur du rez-de-chaussée (pharmacie) et la cage d'escalier de l'ancienne Pharmacie Delacre sise Coudenberg 64-66 et les façades et toitures de l'ancien laboratoire d'analyses sis rue Villa

Overwegende dat de eigenaars hun opmerkingen op 9 en 22 maart 1995 hebben meegedeeld en dat deze als volgt kunnen worden samengevat:

- de eigenaars van Koudenberg, 64-66 zijn werken begonnen op de derde verdieping en hebben het loskomende balkon en de rottende kozijnen weggenomen,
- de eigenaar van de Villa Hermosastraat, 10-12 behoudt zich het recht voor in beroep te gaan nadat hij het voor en tegen van de beslissing in overweging heeft genomen en hij vraagt dat de straat op correcte wijze wordt onderhouden;

Overwegende dat deze opmerkingen als volgt kunnen worden tegemoet gekomen:

- De werken op de derde verdieping van Koudenberg, 64-66 werden aangevangen vóór de Regering kennis gegeven had van de beslissing waardoor er dus geen proces-verbaal wegens inbreuk kan worden opgemaakt. De dienst heeft aan de eigenaars gevraagd een dossier in te dienen voor een vergunningsaanvraag teneinde de werken te kunnen verderzetten.
- de dienst monumenten en landschappen is niet verantwoordelijk voor het onderhoud van de Villa Hermosastraat;

Op de voordracht van de Minister-Voorzitter belast met Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen,

BESLUIT :

Artikel 1 - Worden beschermd als geheel de gevels en de bedakingen, het interieur van het gelijkvloers (apotheek) en de traphal van de voormalige « Pharmacie Delacre » gelegen Koudenberg, 64-66 en de gevels en de bedakingen van het voormalig

Hermosa 10-12 à Bruxelles, connus au cadastre de Bruxelles-Ville, 4ème division, section D, 6ème feuille, parcelles n°s 673 b et 674 e, en raison de leur intérêt historique et artistique, précisé dans l'annexe I du présent arrêté.

La délimitation de l'ensemble est reprise sur le plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

Art. 2 - La zone de protection relative à l'ensemble décrit dans l'article 1er comprend les voiries, parties de voiries, ainsi que l'ensemble des parcelles ou parties de parcelles reprises dans le périmètre délimité sur le plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

Art. 3 - Le Ministre qui a les Monuments et Sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Bruxelles, le 05/03/90

Par le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Le Ministre-Président de la Région de Bruxelles-Capitale et Ministre des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites

onderzoekslaboratorium gelegen Villa Hermosastraat, 10-12 te Brussel, bekend ten kadaster te Brussel, 4de afdeling, sectie D, 6de blad, percelen nrs 673 b en 674 e, omwille van hun historische en artistieke waarde, zoals nader bepaald in bijlage I gevoegd bij dit besluit.

De afbakening van het geheel wordt aangeduid op het plan gevoegd in bijlage II bij dit besluit.

Art. 2 - De vrijwaringszone met betrekking tot het in artikel 1 vermeldde geheel betreft de wegen, gedeelten van de wegen evenals het geheel van de percelen of gedeelten van de percelen opgenomen in de omtrek, afgebakend op het plan gevoegd in bijlage II bij dit besluit.

Art. 3 - De Minister bevoegd voor de Monumenten en Landschappen, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel, 05/03/90

Door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

De Minister-Voorzitter van de brusselse Hoofdstedelijke Regering en Minister van Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen

Charles PICQUE.

ANNEXE I A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME ENSEMBLE LES FAÇADES ET TOITURES, L'INTERIEUR DU REZ-DE-CHAUSSEE (PHARMACIE) ET LA CAGE D'ESCALIER DE L'ANCIENNE PHARMACIE DELACRE SISE COUDENBERG 64-66 ET LES FAÇADES ET TOITURES DE L'ANCIEN LABORATOIRE D'ANALYSES SIS RUE VILLA HERMOSA 10-12 A BRUXELLES.

Réf. cadastrale : 4ème division, section D, 6ème feuille, parcelles n° 673 b et 674 e.

Description sommaire¹ :

Ancienne Pharmacie Anglaise Ch. Delacre édifée en style néo-gothique sur les plans datés de 1898 de l'architecte Paul Saintenoy (dont la signature se retrouve en façade) et terminée en 1900.

Maison de commerce érigée sur une parcelle triangulaire, peu profonde, reliée jadis par l'arrière à un vaste édifice à usage de réserves et de laboratoire rue Villa Hermosa n° 10-12, également érigé sur les plans de Saintenoy en 1896-97.

Coudenberg 62-66

Ponctuée à l'angle par une tourelle, façade richement traitée manifestant des références à l'architecture de style gothique tardif, représentée par les bâtiments voisins, rue Ravenstein (restaurés par Paul Saintenoy).

La façade est composée de manière asymétrique, comptant à droite de la tourelle et au-dessus du rez-de-chaussée, quatre travées de largeur et hauteur inégales: à gauche, une travée de deux niveaux, au centre deux de trois niveaux sous une monumentale lucarne à pignon à gradins prolongeant la façade, à droite une travée, également de trois niveaux occupés, aux deux inférieurs, par un bow-window rectangulaire sous balcon, au dernier par deux baies jumelées. Les toitures sont couvertes d'ardoises et combinent deux bâtières, dont l'une à croupe, de hauteurs et volumes différents, dont le jeu, comme celui des travées, est destiné à masquer la déclivité du sol.

Sur un rez-de-chaussée en pierre bleue, la façade est revêtue de briques et pierre blanche, imitant le parement traditionnel en matériaux alternés, et renforcée par des ancrs en fer forgé.

Parallèlement aux bandeaux, cordons délimitant les allèges formant registres; décors caractéristiques du vocabulaire gothique flamboyant: entre autres, arcatures polylobées, crochets, fleurons, gargouilles, pampres de vigne, feuilles de choux, rinceaux.

Le rez-de-chaussée est organisé symétriquement autour de la porte axiale en arc brisé, avec entrée en anse de panier et haute baie d'imposte à remplages s'inscrivant dans l'encadrement fleuroné.

A gauche, deux ouvertures en anse de panier comprenant vitrine et entrée de service, deux vitrines cintrées à droite, le tout rythmé par des pilastres ou colonnes engagées. Aux étages, fenêtres à croisée; à la travée droite, jumelées et inscrites au dernier niveau dans un encadrement en anse de panier, au-dessus du bow-window posant sur un cul-de-lampe et

---

¹ principalement inspiré de *l'Inventaire du Patrimoine Monumental de Belgique*. Bruxelles. tomes I A et 1C

colonnette engagée, entre les deux vitrines; inscrites dans un encadrement cintré sommé d'un fleuron aux deux travées médianes, prolongées par la lucarne à pignon sur consoles.

L'organisation du pignon est calqué sur des exemples traditionnels: découpé en deux registres, chacun à deux gradins à pinacle, animés de bandeaux et de chaînages, ajourés par les trois petites baies traditionnelles entourant, dans l'axe du pinacle polygonal, le motif central: un cadran solaire sur fond de mosaïques.

Le cadran solaire représente un soleil dardant ses rayons sur un coq accompagné d'un hibou. Le fond de mosaïques est dominé par la couleur bleue. Il s'agit d'un cadran de type déclinant c'est-à-dire faisant face à l'ouest et ne présentant que les heures de l'après-midi.

Aux allèges des différents niveaux, des panneaux de mosaïques polychromes reprennent le nom de la maison et des inscriptions publicitaires telles que "bas élastiques", "bandages", "ceintures", "coffres de secours", "instruments", "pansements" en lettres dorées ainsi que les emblèmes des pharmaciens, caducées et mortiers à la travée droite.

Une frise dentée décore la corniche, agrémentée de gargouilles.

La toiture porte deux et trois rangs de lucarnes sous bâtière, certaines protégées par deux croupes frontales formant auvent.

A gauche, au-dessus du rez-de-chaussée commercial portant la signature de l'architecte, tourelle d'escalier circulaire découpée en six registres inégaux dominés par un dernier niveau sur plan octogonal. Cette tourelle est coiffée d'une toiture pyramidale à coyaux éclairée de lucarnes et sommée d'un épi en fer forgé comprenant une girouette en forme d'aigle bicéphale. S'appuyant à la tourelle, demi-pignon à gradins limitant la maison voisine de la rue Ravenstein.

A l'intérieur, la pharmacie a conservé l'entièreté de son décor original en boiseries, de style néo-renaissance flamande. Le mobilier comprend, notamment des rayonnages en chêne sculptés ainsi qu'une galerie datée "anno 1900" ainsi qu'un plafond panneauté en bois.

La partie privative est notamment décorée d'une belle cage d'escaliers en lambris de bois, se développant sur trois étages et située dans la tourelle.

rue Villa Hermosa 10-12

Ancien Laboratoire de produits chimiques Ch. Delacre et Cie, anciennement reliés à la pharmacie. A partir de 1928, ils furent transformés et servirent au magasin "Old England" (rue Montagne de la Cour n°2).

Bâtiment d'inspiration Art Nouveau conçu par Paul Saintenoy en 1896-1897, il subit d'importantes transformations en 1928 (notamment au rez-de-chaussée) sur les plans de l'architecte G. Hubrecht, conservant toutefois les décors originaux des colonnes engagées.

Construction en briques à ossature métallique, de plan rectangulaire, composé de caves hautes, cinq niveaux et trois travées sous bâtière de tuiles. Avant-corps peu profond, de trois niveaux, complété à gauche d'une étroite travée d'entrée, sous toit plat. Ajout d'un lanterneau en 1907, remplacé par des verrières en 1928.

Façades à structure métallique (montants profilés avec chapiteaux à volutes et palmettes, linteaux continus rivetés), vitrage à châssis en bois quadripartite et allèges maçonnées. Massif rez-de-chaussée parcouru comme les trumeaux extrêmes de bandeaux. Corniche sur consoles métalliques. En façade principale, rez-de-chaussée à soubassements et corniche profilés, bossages rustiques et pointes de diamant en pierre bleue. Originellement, porte à gauche, deux

hautes portes cochères accostées de jours et deux fenêtres axiales, toutes avec montants harpés et linteau métallique à rosettes; porte cochère gauche transformée en fenêtre sur jour de cave, trois travées droites en vaste porche abritant les entrées en retrait (1928). Dernier étage en retrait, initialement sous toiture débordante à consoles métalliques, récemment disparue. Façade arrière surhaussée d'un étage-attique (1939).

A l'intérieur, poutres métalliques sur colonnes et voussettes maçonnées; escalier en béton et puits de lumière central sous verrière (1928); transformé en appartements en 1939.

Intérêt historique et artistique présenté par le bien selon les critères définis à l'article 2, 1° de l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier² :

Du point de vue urbanistique, le Coudenberg correspond à la « rue Courbe » imaginée par Henri Maquet en 1876 dans son projet d'aménagement du Mont des Arts, combiné au projet de Balat de 1882 concernant les Musées.

La rue Courbe fut créée en 1879-1899, on démolit le quartier Saint-Roch et il s'ensuivit la construction, de 1897 à 1902, d'une série d'immeubles de commerce destinés à joindre la rue Montagne de la Cour à la rue Ravenstein, immeubles témoignant d'influences gothiques et renaissantes.

Paul Saintenoy (1862-1952) occupa pendant plus de trente ans la chaire d'histoire de l'architecture de l'Académie des Beaux-Arts de Bruxelles. Architecte-historien, sa passion pour l'archéologie détermina toute sa carrière. Dans la première partie de son oeuvre, il se tourna essentiellement vers les styles du passé, la restauration (comme à la rue Ravenstein), puis son intérêt pour les problèmes technologiques le conduisirent rapidement à réaliser quelques remarquables édifices Art Nouveau (comme l'Old England rue Montagne de la Cour). Après 1910, il se consacra essentiellement à l'enseignement et aux recherches historiques. L'ancien quartier du Ravenstein constitua le lieu privilégié de sa confrontation constante entre l'architecture et l'archéologie, développée lors de ses voyages en Angleterre (où le revival gothique s'était développé). Ses travaux de restaurations des bâtiments du XVIème siècle attestent d'un grand souci d'exactitude historique et d'une connaissance parfaite des styles médiévaux.

La Pharmacie Delacre, commencée en 1895 et jouxtant l'Hotel Ravenstein, sera édifée dans un style similaire et avec un sens de l'articulation particulièrement raffiné. Saintenoy y développera les recherches chromatiques abordées dans une première maison (22 rue Paul Spaak) dans une façade à panneaux historiés de mosaïques, réponse médiévalisante aux décors de sgraffites réalisés à cette époque par Hankar ou Acker.

Il y développera un décor abondant et fantaisiste qui fait honneur aux styles néo-médiévaux régionaux. La façade s'orne d'une quantité d'éléments destinés à accentuer son allure pittoresque: tourelle effilée, lucarnes, pignons à gradins, bow-window, mosaïques, cadran solaire, s'ajoutent au jeu des couleurs des matériaux.

La présence du cadran solaire, déclinant vers l'ouest, apporte un intérêt artistique supplémentaire au bâtiment. Il est considéré par les spécialistes comme un des plus beaux de

² principalement inspiré de la notice sur Saintenoy dans *Académie de Bruxelles. Deux siècles d'architecture*. AAM 1989.

Belgique. Il présente, de plus, la particularité de porter en sus des heures habituelles, des traits rouges correspondant aux heures judaïques. Le traitement en mosaïques est très décoratif et très fin. Les animaux représentés symbolisent le jour (le coq) et la nuit (le hibou).

Les anciens laboratoires de produits chimiques Ch. Delacre et Cie, étaient anciennement reliés à la pharmacie. Ils ont d'ailleurs été construits avant la pharmacie par P. Saintenoy et servirent de laboratoire d'analyses. A partir de 1928, ils furent transformés et servirent au magasin "Old England" (rue Montagne de la Cour n°2), mais ont conservé les détails structurels créés par Saintenoy en façade, à savoir les colonnes métalliques et les allèges maçonnées.

Vu pour être annexé à l'arrêté du 05/09/1961

Le Ministre-Président chargé des Pouvoirs locaux, de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites

Charles PICQUE.

BIJLAGE I VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS GEHEEL BEPAALDE DELEN VAN DE GEVELS EN- DE BEDAKINGEN, HET INTERIEUR VAN HET GELIJKVLOERS (APOTHEEK) EN DE TRAPHAL VAN DE VOORMALIGE « PHARMACIE DELACRE » GELEGEN KOUDENBERG 64-66 EN DE GEVELS EN DE BEDAKINGEN VAN HET VOORMALIG ONDERZOEKSLABORATORIUM GELEGEN VILLA HERMOSA STRAAT 10-12 TE BRUSSEL

Kadastrale gegevens : .4de afdeling, sectie D, 6de blad, percelen nrs 673 b en 674 e.

Beknopte beschrijving³ :

Voormalig *Pharmacie Anglaise Ch. Delacre*, die in neo-gotische stijl gebouwd werd op basis van plannen van architect Paul Saintenoy uit 1889 (waarvan de handtekening op de gevel staat) en die in 1900 voltooid werd.

Handelshuis dat werd opgetrokken op een driehoekig en niet erg diep perceel dat vroeger aan de achterkant verbonden was met een groot gebouw dat gebruikt werd voor opslag en tevens als laboratorium aan de Villa Hermosastraat nr 10-12, dat eveneens op basis van de plannen van Saintenoy in 1896-97 werd opgetrokken.

Koudenberg 62-66

Op de hoek geaccentueerd door een torentje, terwijl de rijkelijk bewerkte gevel verwijzingen oproept naar de bouwkunst van de laat-gotische stijl, vertegenwoordigd door de belendende gebouwen, in de Ravensteinstraat (gerestaureerd door Paul Saintenoy).

De gevel is op asymmetrische wijze opgebouwd en telt rechts van het torentje en boven de benedenverdieping vier traveeën met ongelijke breedte en hoogte: links is er een travee van twee niveaus, in het midden zijn er twee traveeën van drie niveaus onder een monumentaal dakvenster met puntgevel en terrassen die de gevel langer maken, rechts een travee, tevens van drie niveaus die op de twee laagste plaats bieden aan een rechthoekige bow-window onder een balkon en op de laatste door twee gekoppelde openingen. De daken zijn met leisteen bedekt en combineren twee zadeldaken, waarvan er één een kelder heeft, die verschillende hoogtes en groottes hebben en waarvan de speling, zoals die van de traveeën, bedoeld is om de helling van de grond te verdoezelen.

Op een benedenverdieping in blauwsteen is de gevel bekleed met baksteen en witsteen. Hierbij werd het traditionele parement in afwisselende materialen geïmiteerd en versterkt door gietijzeren ankers.

Evenwijdig met de gladde lijsten bakenen de kordonbanden de steunmuren af die schuiven vormen; versieringen die kenmerkend zijn voor het flamboyante gotische vocabularium: o.a. polygelobde reeksen boogjes, hogels, fleurons, waterspuwers, wijnranken, koolbladeren, rankenversiering.

De benedenverdieping is symmetrisch aangelegd rond de middendeur onder een gotische boog met de ingang onder een korfboog en een hoog impostgat met opvulling en dit alles passend in een kader met fleurons.

---

³ hoofdzakelijk geïnspireerd op het *Inventaris van het Cultuurbezit in België , Architectuur*, Brussel, deel 1A en 1C

Links zijn er twee openingen onder een korbboog die het venster omvatten evenals de dienstingang en rechts zijn er twee overwelfde vensters. Het geheel wordt geritmeerd door pilasters of verbonden zuilen. Op de verdiepingen zijn er ramen met een kruiskozijn; op de rechtertravee verbonden en passend op het laatste niveau in een omkadering in een korbboog, boven de bow-window die rust op een cul-de-lampe en verbonden colónet, tussen de twee vensters; passend in een overwelfde omkadering die voorzien is van een fleuron met twee middentraveeën en verlengd is door het dakvenster met puntgevel op consolen.

De schikking van de puntgevel is overgenomen van traditionele voorbeelden: gesplitst in twee schuiven, elk met twee terrassen met pinakel, verlevendigd door vlakke lijsten en verankeringen, geajourneerd door de drie traditionele kleine gaten die op de as van de veelhoekige pinakel het middenmotief omgorden: een zonnwijzer op een mozaïeken achtergrond.

De zonnwijzer vertegenwoordigt een zon die haar stralen op een haan werpt die vergezeld is van een uil. De mozaïeken achtergrond wordt gedomineerd door de blauwe kleur. Het gaat om een wijzer van het verminderende type, t.t.z. een wijzer die naar het westen gericht is en enkel de uren van de namiddag weergeeft.

Op de steunmuren van de verschillende niveaus geven panelen van polychroom mozaïek de naam van het huis weer, evenals reclameopschriften zoals "bas élastiques", "bandages", "ceintures", "coffres de secours", "instruments", "pansements" en vergulde letters evenals de emblemen van apothekers, ésculapen en vijzels op de rechtertravee.

Een getande fries versiert de daklijst die verfraaid is met waterspuwers.

Het dak draagt twee en drie rijen dakvensters onder het zadeldak, waarvan er sommige beschermd worden door twee frontale ronde bergrodingen die ene afdak vormen.

Links boven de commerciële benedenverdieping die de handtekening draagt van de architect, draaitraporentje dat onderverdeeld is in zes ongelijke schuiven die gedomineerd worden door een derde niveau op een achthoekig plan. Dit torentje is bedekt met een dak in pyramidevorm met uitstekende kielkeepers dat verlicht wordt door dakvenstertjes en vanboven een gietijzeren piek heeft die een windwijzer omvat in de vorm van een dubbelkoppige adelaar. Steunend op het torentje, een halve puntgevel met terrassen die het belendende huis van de Ravenstein-straat scheiden.

Binnenin heeft de apotheek heel de oorspronkelijke versiering inzake lambrizing in neo-rennaissance-stijl behouden. Het meubilair omvat met name rekken in gebeeldhouwd eikehout evenals een galerij die gedateerd is als "1900" en een plafond van houten platen.

Villa Hermosastraat 10-12

Oud laboratorium van chemische produkten *Ch. Delacre et Cie* dat vroeger met de apotheek verbonden was. Vanaf 1928 werd het omgebouwd en kenden de ruimten een bestemming als winkel "Old England" (Hofberg nr 2).

Het gebouw is geïnspireerd op de Art Nouveau en werd in 1896-1897 ontworpen door Paul Saintenoy. Het onderging grote wijzigingen in 1928 (met name de benedenverdieping) op basis van plannen van de architect G. Hubrecht. Hierbij werden de oorspronkelijke versieringen van de verbonden zuilen echter bewaard.

Constructie in baksteen met een stalen geraamte, in rechthoekige vorm, opgebouwd uit hoge kelders, vijf niveaus en drie traveeën onder een zadeldak met pannen. Niet erg diepe uitbouw, van drie niveaus, links vervolledigd door een rechte ingangstravee, onder plat dak. Toevoeging van een lichtkoepeltje in 1907, vervangen door glazen dak in 1928.

Gevels met metaalstructuur (profielposten met kapitelen met voluten en palmetten, doorlopend beklede kalven), raam met lijst in vierpartijen-hout en gemetselde steunmuren. Massieve benedenverdieping die doorgetrokken is zoals de buitenste trumeaus van de vlakke lijsten. Daklijst op stalen consolen. Aan de hoofdgevel, benedenverdieping met grondmuren en geprofileerde daklijst, rustieke bossages en diamantpunten in blauwsteen. Oorspronkelijk een deur links, twee hoge koetsdeuren aangesloten op openingen en twee axiale vensters, alle ankerposten en het stalen kalf met rozetten; linker-koetsdeur die omgebouwd werd tot venster op de kelderopening, drie traveeën rechts in een groot portaal die de inspringende ingangen omsluiten (1928). Laatste inspringende verdieping, aanvankelijk onder omringend dak met stalen consolen, onlangs verwijderd. Achtergevel verhoogd met een attiek-verdieping (1939).

Van binnen stalen balken op zuilen en gemetselde gewelfsteentjes; trap in beton en centrale lichtput onder glazen dak (1928); omgebouwd tot appartementen in 1939.

Historisch en artistiek belang van het goed volgens artikel 2, 1° bepaald in de Ordonnantie van 4 maart 1993, inzake het behoud van het onroerende erfgoed⁴:

Vanuit stedenbouwkundig oogpunt komt de Koudenberg overeen met de "rue Courbe" zoals Henri Maquet ze voor de geest had in 1876 in zijn planningsontwerp van Mont des Arts, gecombineerd met het Balat-ontwerp van 1882 betreffende de Musea.

De « rue Courbe » werd aangelegd in 1879-1899, de wijk Sint-Roch werd afgebroken en van 1897 tot 1902 volgde de bouw van een reeks commerciële gebouwen die bedoeld waren om de rue Montagne de la Cour te verbinden met de Ravenstein-sstraat, gebouwen die getuigden van een gotische inslag en een renaissance-invloed.

Paul Saintenoy (1862-1952) bekleedde gedurende meer dan dertig jaar de leerstoel geschiedenis van de bouwkunde aan de Academie voor Schone Kunsten van Brussel. Als architect-historicus bepaalde zijn passie voor archeologie zijn hele loopbaan. In het eerste deel van zijn werk richtte hij zich voornamelijk op de stijlen van het verleden, de restauratie (zoals de Ravenstein-sstraat). Zijn interesse voor technische problemen bracht hem er al snel toe een reeks opmerkelijke Art Nouveau-gebouwen op te trekken (zoals het Old England in Hofberg).

Na 1910 wijdde hij zich in hoofdzaak aan onderwijs en historische onderzoeken.

De oude wijk van Ravenstein vormde de geliefde plek voor zijn constante confrontatie tussen architectuur en archeologie, die ontwikkeld werd tijdens zijn reizen naar Engeland (waar de gotische heropleving op gang was gekomen). Zijn restauratiewerken aan de gebouwen van de XVIste eeuw weerspiegelen een hoge graad van historische nauwkeurigheid en een perfecte kennis van de middeleeuwse stijlen.

De Pharmacie Delacre, waarmee in 1895 werd begonnen en die grenst aan het Hotel Ravenstein, zal in een gelijkaardige stijl opgetrokken worden en met een zin voor uiterst geraffineerde samenhang. Saintenoy ontwikkelde er de chromatische onderzoek waarmee begonnen werd in een

⁴ Hoofdzakelijk geïnspireerd op de uiteenzetting over Saintenoy in *Academie de Bruxelles. Deux siècles d'architecture*. AAM 1989

eerste huis (Paul Spaak-sstraat 22) in een gevel met panelen die versierd zijn met mozaïek, een middeleeuwse antwoord op de graffiti-versieringen die destijds door Hankar of Acker werden uitgevoerd.

Hij realiseerde er een weelderige en onconventionele versiering die de plaatselijke neo-middeleeuwse stijlen eer aan doet. De gevel is versierd met een aantal elementen die tot doel hebben haar pittoreske uitstraling te accentueren: spits torentje, dakvensters, puntgevels met terrassen, bow-window, mozaïeken, zonnwijzer. Al deze elementen komen bovenop het spel van kleuren van de materialen.

De aanwezigheid van de zonnwijzer, die naar het westen afwijkt, geeft het gebouw een supplementair artistieke waarde. Het wordt door de specialisten beschouwd als een van de mooiste van België.

Hij heeft bovendien de eigenaardigheid dat hij behalve de gewone uren, ook rode kenmerken heeft die overeenkomen met de joodse uren. De mozaïekbewerking is heel decoratief en heel fijn. De dieren die erin voorkomen, symboliseren de dag (haan) en de nacht (uil).

De oude laboratoria van chemische produkten *Ch. Delacre et Cie* waren vroeger verbonden met de apotheek. Ze werden trouwens vóór de apotheek gebouwd door P. Saintenoy en deden dienst als analyselaboratoria. Vanaf 1928 werden ze omgebouwd en deden ze dienst voor de winkel "Old England" (Hofberg nr 2). De structuurdetails die door Saintenoy in de gevel werden aangebracht, en meer bepaald de stalen zuilen en de gemetselde steunmuren, werden echter behouden.

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 05/09/96

De Minister-Voorzitter belast met Plaatselijke Besturen, Werkgelegenheid, Huisvesting en Monumenten en Landschappen

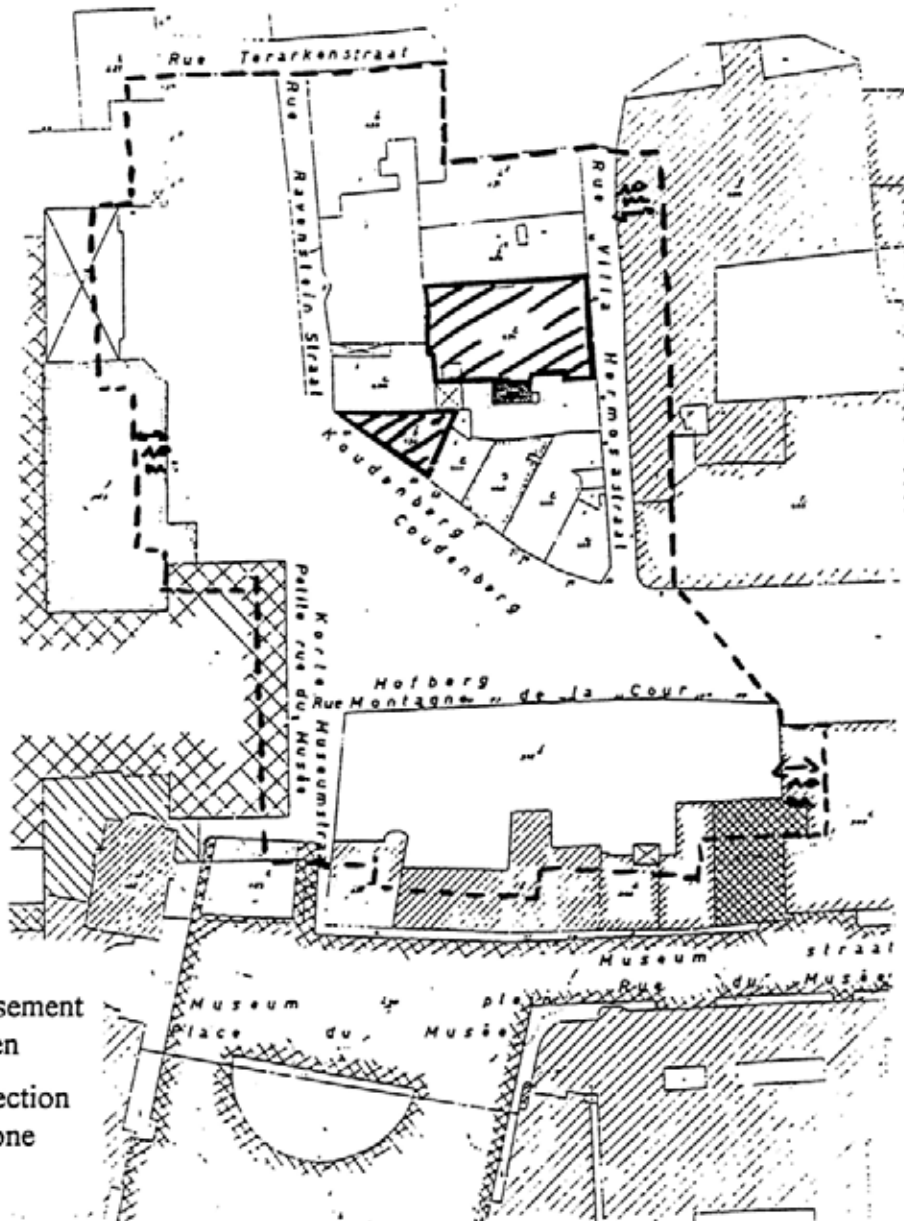
Charles PICQUE.

ANNEXE II A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME ENSEMBLE LES FAÇADES ET TOITURES, L'INTERIEUR DU REZ-DE-CHAUSSEE (PHARMACIE) ET LA CAGE D'ESCALIER DE L'ANCIENNE PHARMACIE DELACRE SISE COUDENBERG 64-66 ET LES FAÇADES ET TOITURES DE L'ANCIEN LABORATOIRE D'ANALYSES SIS RUE VILLA HERMOSA 10-12 A BRUXELLES.

BIJLAGE II VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS GEHEEL BEPAALDE DELEN VAN DE GEVELS EN DE BEDAKINGEN, HET INTERIEUR VAN HET GELIJKVLOERS (APOTHEEK) EN DE TRAPHAL VAN DE VOORMALIGE « PHARMACIE DELACRE » GELEGEN KOUDENBERG 64-66 EN DE GEVELS EN DE BEDAKINGEN VAN HET VOORMALIG ONDERZOEKSLABORATORIUM GELEGEN VILLA HERMOSA STRAAT 10-12 TE BRUSSEL

DELIMITATION DE L'ENSEMBLE ET DE LA ZONE DE PROTECTION

AFBAKENING VAN HET GEHEEL EN DE VRIJWARINGSZONE

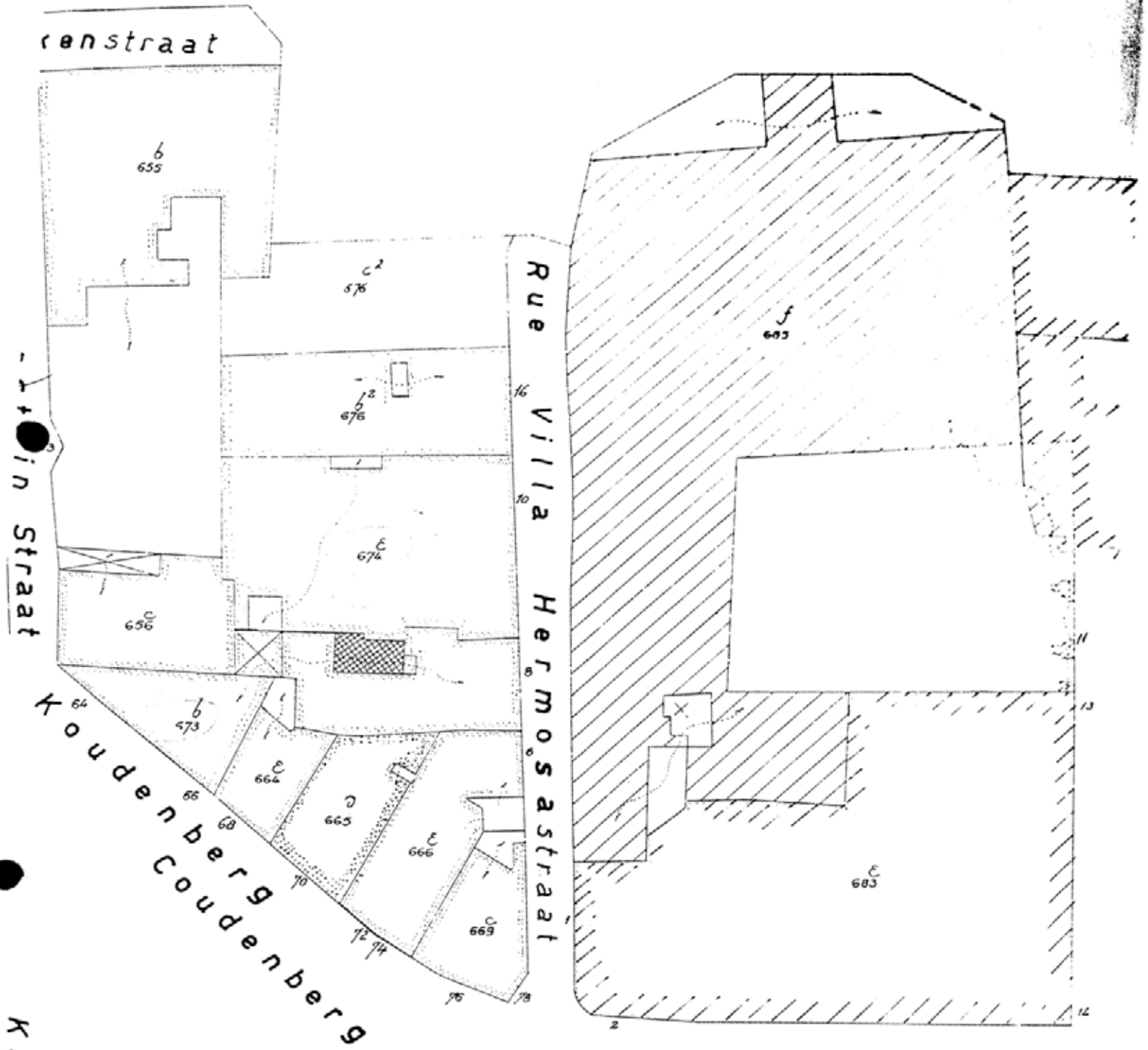

Vu pour être annexé à l'arrêté du 05/03/96
Le Ministre-Président chargé des Pouvoirs locaux,
de l'Emploi, du Logement et des Monuments et Sites

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 05/03/96
De Minister-Voorzitter belast met Plaatselijke
Besturen, Werkgelegenheid, Huisvesting en
Monumenten en Landschappen

Charles PICQUE.

1 2 3

●
 Petite Musée
 Korte Hofberg
 Rue Montagne de la Cour

